

Fredagskronikken

Ola Kvaløy, dekan og professor i samfunnsøkonomi, Handelshøgskolen UiS

Ole-Andreas Elvik Næss

Ola Kvaløy

Gøril Bjerkan

Karen Helene Ulltveit-Moe

Simen Markussen

Alexander W. Cappelen

Mari Rege

Ola Kvaløy

På tide å senke skattene

Da handlingsregelen for oljepengebruk ble innført i 2001, sa Stortinget at deler av midlene skulle brukes på skatte- og avgiftslettelser. Hvorfor dette ikke har skjedd, har politikerne til gode å gi gode svar på.

● **Hvem skal forvalte arven din?** DN's lesere kan ikke ha unngått å få med seg rettssaken mellom Wilhelmsen-arvingene som har pågått denne vinteren. Arvingene har eierandeler i familiefondet Toluma, men fondet kontrolleres av redersønn Thomas Wilhelmsen, som arvet de kontrollerende a-aksjene. Thomas hevder han trenger disse pengene, og holder tilbake avkastningen i fondet, fremfor å betale utbytte til de andre eierne. Disse ønsker derimot å få utbetalt sin del av arven. Ifølge aksjeloven er dette mulig (blant annet) hvis det har oppstått et «alvorlig og varig motsetningsforhold» mellom aksjeeierne om driften av selskapet.

Det er fristende å trekke paralleller til Oljefondet. Politikerne sitter på det vi kan kalle de kontrollerende a-aksjene, med folket som passive «b-aksjonærer». Tanken var at fondet delvis skulle utbetales til b-aksjonærene i form av skattelettelser, men er i stedet gått til å øke de offentlige utgiftene, under kontroll og regi av a-aksjonærene.

Foreløpig er det ikke snakk om noe «varig motsetningsforhold» mellom Norges a- og b-aksjonærer, politikerne og folket. Men tilliten er under press. Og mye kan tyde på at stadig flere spør seg: hva skjer egentlig med pengene våre? Staten er rikere enn noen gang, mens mange har fått redusert kjøpekraft. Regjeringen sier folk skal få bedre råd gjennom lavere prisstigning og lavere renter. Men priser og renter har som kjent ikke politikerne full råderett over.

Da finnes det en langt enklere metode for å bedre folks kjøpekraft: Skattelette.

Skatt er politikk, vil mange si. Ja, det er det, men det er også gode samfunnsøkonomiske grunner til å vurdere skattelettelser fremfor økte offentlige utgifter; grunner som kan forsvares uavhengig av politisk ståsted.

Dette er et av budskapene til finansdepartementets «rådgivende utvalg for finanspolitiske analyser» – det såkalte finanspolitikkutvalget – som denne måneden la frem sin årlige uttalelse. Her påpekes det at

↑ Statsminister Jonas Gahr Støre (Ap) og finansminister Trygve Slagsvold Vedum (Sp). Det er gode samfunnsøkonomiske grunner til å vurdere skattelettelser fremfor økte offentlige utgifter, skriver artikkelforfatteren. Foto: Javad Parsa/NTB

innfasingen av fondsmidler nesten i sin helhet har gått til å øke de offentlige utgiftene, og nesten ikke i det hele tatt er blitt brukt til å redusere skattene.

Dette står i lett kontrast til Stortingets intensjon ved innføringen av handlingsregelen i 2001, hvor det heter: «Snarere bør noe av det handlingsrommet økt innfasing av oljeinntekter gir, over tid benyttes til å redusere skatter og avgift» (St. meld nr. 29, 2000-2001).

Hvorvidt denne kursendringen er villet, er vanskelig å si. Avveiningen mellom offentlige utgifter og skatteendringer bør derfor tydeliggjøres og konsekvenser av valgene belyses i budsjettforeleggene, sier finanspolitikkutvalget.

Avveiningen har nemlig konsekvenser for den langsiktige bærekraften i statsfinansene.

Hvorfor, jo fordi skatt – med unntak av miljøskatter – har samfunnsøkonomiske kostnader; kostnader som kanskje ikke er så lett å få øye på. Skatt endrer nemlig adferd, og skaper en kile mellom det som er lønnsomt for produsenter og konsumenter, og det som er lønnsomt for samfunnet. Skatter reduserer velferden til konsumentene, samtidig som det reduserer incentivene til å investere, produsere og jobbe.

Men økte skatter bidrar vel til omfordeling? Ikke nødvendigvis. Som finanspolitikkutvalget sier, «Ikke alle økte offentlige utgifter bidrar til bedre fordeling, som for eksempel næringsstøtte (...). Videre må ikke skatte og avgiftslettelser nødvendigvis innebære svekket omfordeling (...).»

Her er det naturlig å trekke frem den såkalte CO₂-kompensasjonsordningen, som kan komme til å koste staten nærmere 100 milliarder kroner frem mot 2030. Som utvalget påpeker er ikke ordningen bare veldig dyr i seg selv, den har i tillegg en

rekke uheldige virkninger: Den gir incentiver til økt kraftforbruk, binder opp energi som heller kunne blitt brukt til å redusere utslipp i andre deler av økonomien, gir incentiver til å investere i ulønnsom industri, og låser fast gammel industristruktur.

Men her velger altså politikerne å gi milliardbeløp til eierne av Norsk Hydro og andre store industrikonsern, fremfor skattelettelser til folk som sliter med å betale regningene sine.

Det inngir ikke tillit. Tillit er imidlertid helt avgjørende for at folk skal kunne akseptere et høyt skattenivå. Hvis staten blir rikere, må også vanlige folk få tilgang til pengene, enten gjennom skattelettelser eller bedre offentlige tjenestetilbud.

Sagt på en annen måte: Hvis a-aksjonærene bruker pengene på å pleie utvalgte interessenter fremfor å gi utbytte til b-aksjonærene, kan det oppstå «varige motsetningsforhold».

Da vil det ikke holde med små skattelettelser. Også selve handlingsregelen vil komme under press.

Ola Kvaløy er medlem av finanspolitikkutvalget

Debattansvarlig: Vidar Ivarsen
Telefon: 22 00 10 59
Sentralbord: 22 00 10 00
Epost: debatt@dn.no

Hovedinnlegg/kronikk:
Inntil 4500 tegn med mellomrom
Underinnlegg/replikk:
Inntil 1500 tegn med mellomrom
Legg ved portrettfoto

Alt stoff som leveres til Dagens Næringsliv må produseres i henhold til Vær varsom-plakaten. Dagens Næringsliv betinger seg retten til å lagre og utgi alt stoff i avisen i elektronisk form, også gjennom samarbeidspartnere. Redaksjonen forbeholder seg retten til å forkorte innsendte manuskripter. Debattinnlegg honoreres ikke.

→ Mer debatt
side 28-31